

В.Д. ЛАГУТІН,
д.е.н., професор, Київський національний торговельно-економічний університет,
А.О. ІЛЬІНА,
гол. спеціаліст, Деснянська районна в місті Києві державна адміністрація

Вплив держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні

У статті розглянуто сутність інноваційно-інвестиційних процесів, їхнє місце в економічному потенціалі промислових підприємств; проаналізовано стан, тенденції та основні проблеми розвитку інноваційно-інвестиційних процесів у промисловому секторі України; визначено роль та місце держави у підтримці та стимулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності; наведено пропозиції щодо посилення впливу держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, процес, інновації, інноваційний процес, інноваційно-інвестиційний процес, інвестиційний процес, інноваційна діяльність, інвестиційний альянс, інноваційна інфраструктура, технопарк.

В статье рассмотрена суть инновационно-инвестиционных процессов, их место в экономическом потенциале промышленных предприятий; проанализированы положение, тенденции и основные проблемы развития инновационно-инвестиционных процессов в промышленном секторе Украины; определены роль и место государства в поддержке и стимулировании инновационно-инвестиционной деятельности; приведены предложения относительно усиления влияния государства на развитие инновационно-инвестиционных процессов в Украине.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, процесс, инвестиционный процесс, инновации, инновационная деятельность, инновационный процесс, инновационно-инвестиционный процесс, инвестиционный альянс, инновационная инфраструктура, технопарк.

In the article an essence of innovation-investment processes, their place in the economic potential of industrial enterprises are considered; the condition, tendencies and basic problems of the development of innovation-investment processes in the industrial sector of Ukraine are analyzed; the role and place of the state in the support and stimulation of the innovation-investment activity are defined; the suggestions for strengthening the state influence on the development of innovation-investment processes in Ukraine are offered.

Keywords: investments, investment activity, process, investment process, innovations, innovation activity, innovation process, innovation-investment process, investment alliance, innovation infrastructure, technopark.

Постановка проблеми. Важливу роль у соціально-економічному розвитку відіграють інвестиції. Процес інвестування насамперед здійснюється за рахунок науково-технічного прогресу, який посідає особливе місце на промислових підприємствах. Оскільки проведений аналіз наукової літератури та статистичних даних показав, що суттєвим фактором активізації інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств є держава, питання щодо її впливу на інноваційно-інвестиційні процеси в Україні потребує подальшого розгляду.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням сутності та розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні особливу увагу приділили такі вчені, як У.Б. Гладка, В.М. Гриньова, В.Л. Осецький, А.М. Поручник, Н.О. Татаренко та інші. У той же час проблематиці щодо визначення місця держави в активізації та збільшенні ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності присвячують свої дослідження все більше науковців, зокрема В.М. Геєць, М.А. Дмитренко, М.І. Крупка, В.Ф. Мартиненко, О.С. Поважний, В.П. Пшенична, Д.М. Стеченко, Н.В. Шуліченко та багато інших. Однак з приводу питань щодо державної підтримки та стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності спостерігаються різні погляди, у зв'язку з чим виникає потреба розглянути цю проблему більш глибоко.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних та практичних засад впливу держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені такі завдання:

- визначити сутність інноваційно-інвестиційних процесів та їх місце у промисловості;
- проаналізувати інноваційно-інвестиційну діяльність промислового сектору України;
- визначити місце держави в активізації й ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності та запропонувати заходи щодо посилення впливу держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Проведений огляд окремих наукових праць економістів, зокрема Н.О. Татаренка й А.М. Поручника [1, с. 5], В.Л. Осецького [2, с. 38], В.М. Гриньової [3], а також Закону України «Про інвестиційну діяльність» [4] дозволив встановити, що інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності для отримання прибутку з метою збільшення капіталу, або досягнення пев-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

них соціальних ефектів з метою сприяння ефективному соціально-економічному розвитку.

Перш ніж дослідити поняття інвестиційного процесу, необхідно визначити, що представляє собою інвестиційна діяльність.

Спираючись на табл. 1, можна побачити, що Закон України «Про інвестиційну діяльність» тлумачить відповідне поняття в узагальненій формі, тоді як економісти-дослідники намагаються конкретизувати дане явище, підкреслюючи те, що в основі інвестиційної діяльності лежать інвестиційні процеси, поняття яких потребує подальшого дослідження.

Так, У.Б. Гладка розглядає інвестиційний процес як систему інвестування, що об'єднує механізм реалізації взаємодії промислових підприємств і кредитних установ та представляє собою сукупність безперервного створення основних засобів і виробничих потужностей, що проходить передінвестиційну (науково-проектна підготовка), інвестиційну та виробничо-експлуатаційну стадії [5, с. 190]. Усе це неодмінно пов'язано з інноваційною діяльністю, яка згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних технологій, продукції (продуктів), товарів та послуг [6].

Інноваціями можна вважати результати наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення процесу діяльності суспільства у будь-якій сфері з метою забезпечення суспільного прогресу, економії витрат і підвищення рівня ефективності та рентабельності виробництва [5, с. 192].

Практика показує, що процесом є послідовна зміна етапів розвитку будь-якого явища або події, які тісно пов'язані між собою. Звідси можна дійти висновку, що інноваційним процесом є сукупність окремих стадій інноваційної діяльності з поступового перетворення наукової ідеї на конкретний продукт, послугу або технологію та забезпечення їх практичного використання з постійним дослідженням, вдосконаленням та наданням нових споживчих властивостей [2, с. 63; 5, с. 192–193].

Таким чином, враховуючи вищезазначене, можна стверджувати, що інноваційно-інвестиційний процес являє собою

послідовність стадій розробки та впровадження новітніх або вдосконалених технологій, продукції (продуктів), товарів або послуг за рахунок вкладення інвестицій, напями реалізації якої залежать від соціально-економічного середовища, в якому розвивається даний процес, оскільки розробка або впровадження інноваційного продукту чи технології потребує значних витрат ресурсів, які інвестори прагнуть окупити й отримати прибуток від здійснення вкладень [5, с. 193].

В.Л. Осецький стверджує, що інвестиційні процеси значним чином впливають на динаміку інноваційної діяльності [2, с. 28]. Інвестиційний процес є фактором збільшення науково-технічного прогресу, в основі якого лежать капітальні вкладення, тобто інвестиції в основний капітал (основні засоби), а саме витрати на нове будівництво, розширення, реконструкцію й технічне переоснащення діючих підприємств, придбання машин, устаткування, інструментів, інвентарю тощо, які здійснюються за всіма видами економічної діяльності [3].

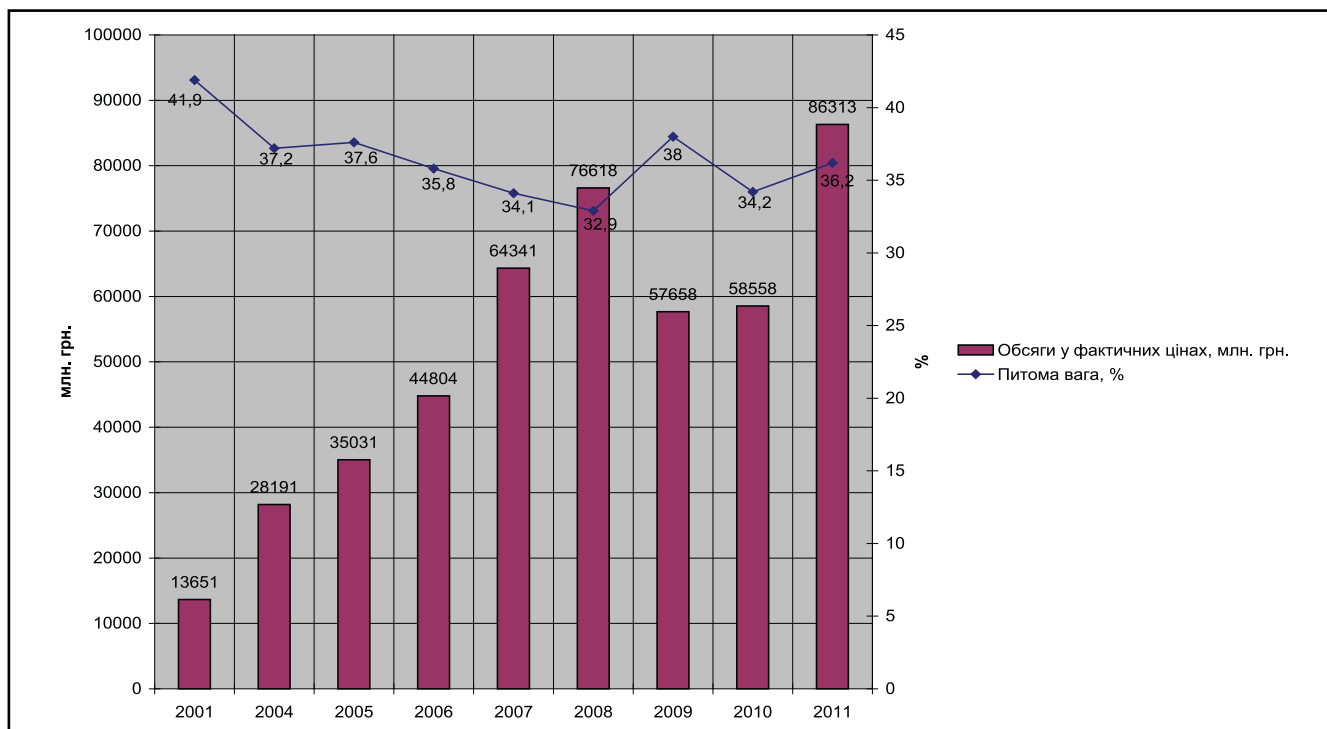
Відповідно аналіз даних із статистичного щорічника України за 2011 рік [8, с. 204] показує, що основну роль у здійсненні науково-технічної діяльності відіграє промисловий сектор, оскільки за період з 2001 по 2011 рік саме він містить найбільшу частину інвестицій в основний капітал (рис. 1, 2, 3).

Отже, аналіз інвестиційної діяльності промислових підприємств за 2001–2011 роки, а також інноваційної активності з урахуванням тенденцій її змін за 2000–2011 роки показує, що на поступовому зниженні конкурентоспроможності промислових підприємств в інвестиційній діяльності, яке ілюструє спадна динаміка частки інвестицій в основний капітал до 2008 року за умов постійного зростання відповідних обсягів, та її помірних коливаннях до 2011 року, (рис. 1) відобразилася їхня недостатня інноваційна діяльність, яка підтверджується різким зменшенням кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації з 2000 по 2005 рік, та незначним зростанням відповідної кількості до 2011 року, де особливим чинником послужило суттєве зменшення кількості підприємств, які освоювали виробництво нових видів продукції у 2005 році (рис. 2), що значною мірою вплинуло на зниження кількості нових освоєних продуктів до 2005 року та її незначні коливання до 2011 року (рис. 3).

Таблиця 1. Тлумачення поняття «інвестиційна діяльність» згідно з чинним законодавством та окремими літературними джерелами

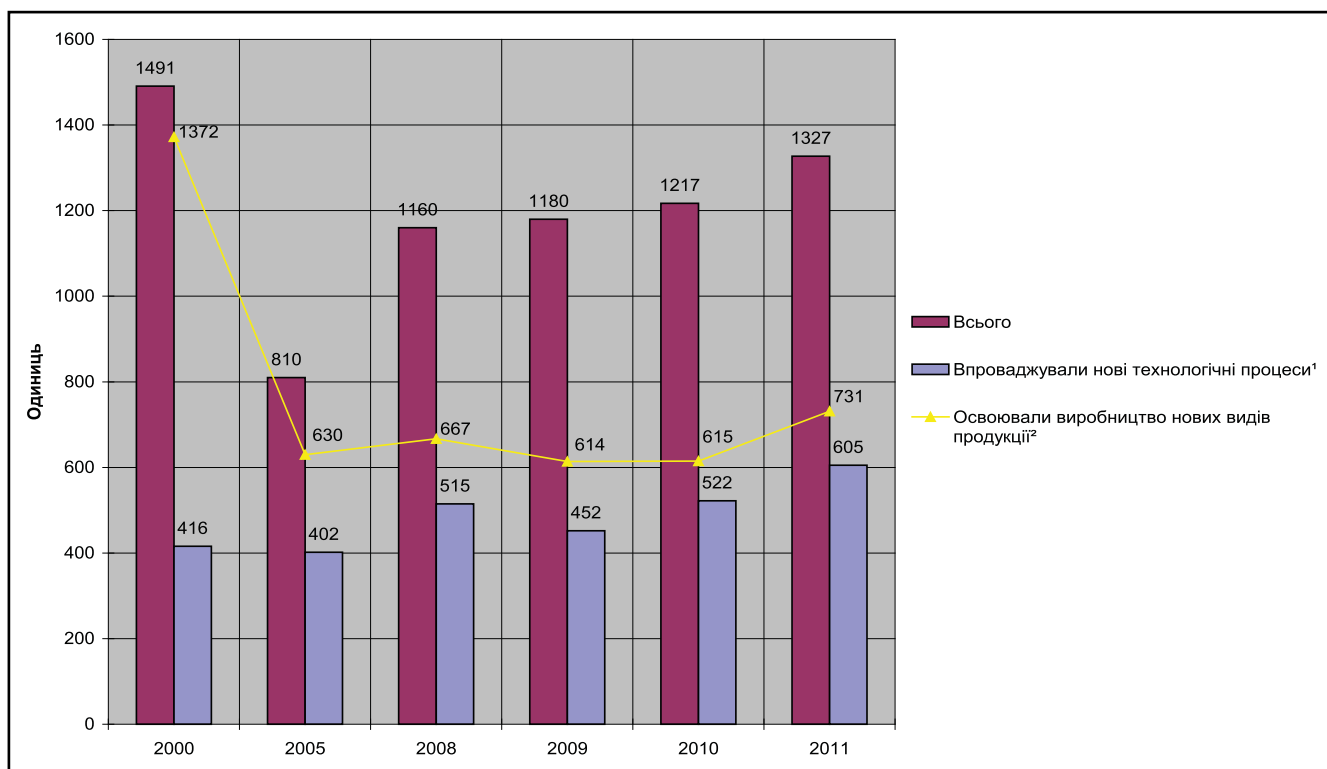
Закон України	
«Про інвестиційну діяльність»	Сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [4]
Літературні джерела	
Татаренко Н.О., Поручник А.М.	Капіталізація об'єктів власності, формування та використання інвестиційних ресурсів, створення інвестиційного клімату, регулювання міжнародного руху інвестиційних товарів та інвестиційних процесів з метою отримання прибутку або певного соціального ефекту [1, с. 5]
Осецький В.Л.	Процеси вкладення інвестицій та сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [2, с. 41]
Гриньова В.М. [та ін.]	Складова управління діяльності підприємства, що визначає організаційно-економічні методи і форми управління всіма стадіями інвестиційних процесів на рівні підприємства, регіону, галузі та національного господарства в цілому [3]
Гладка У.Б.	Напрямок оцінки інвестиційної активності та ефективності інвестиційних процесів [5, с. 189]

Складено автором за інформацією з літературних джерел: [1–5].

Рисунок 1. Динаміка інвестицій в основний капітал промислового сектору України за 2001–2011 роки

Складено автором за статистичними даними: [8, с. 204].

Рисунок 2. Динаміка кількості промислових підприємств в Україні, що впроваджували інновації за 2000–2011 роки

Складено автором за статистичними даними: [7, с. 206; 8, с. 325].

Як видно з табл. 2, різкому зменшенню загального обсягу інноваційних витрат у 2009 році послужила збитковість промислових підприємств від здійснення інвестиційної діяльності у 2008 році, особливо на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, оскільки процес інвестування в ос-

новні засоби є довгостроковим, що збільшує ризик неповернення інвестицій та потребує значних фінансових витрат. Це негативно позначилося на платоспроможності промислових підприємств, що і зменшило загальний обсяг та рівень витрат на здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності.

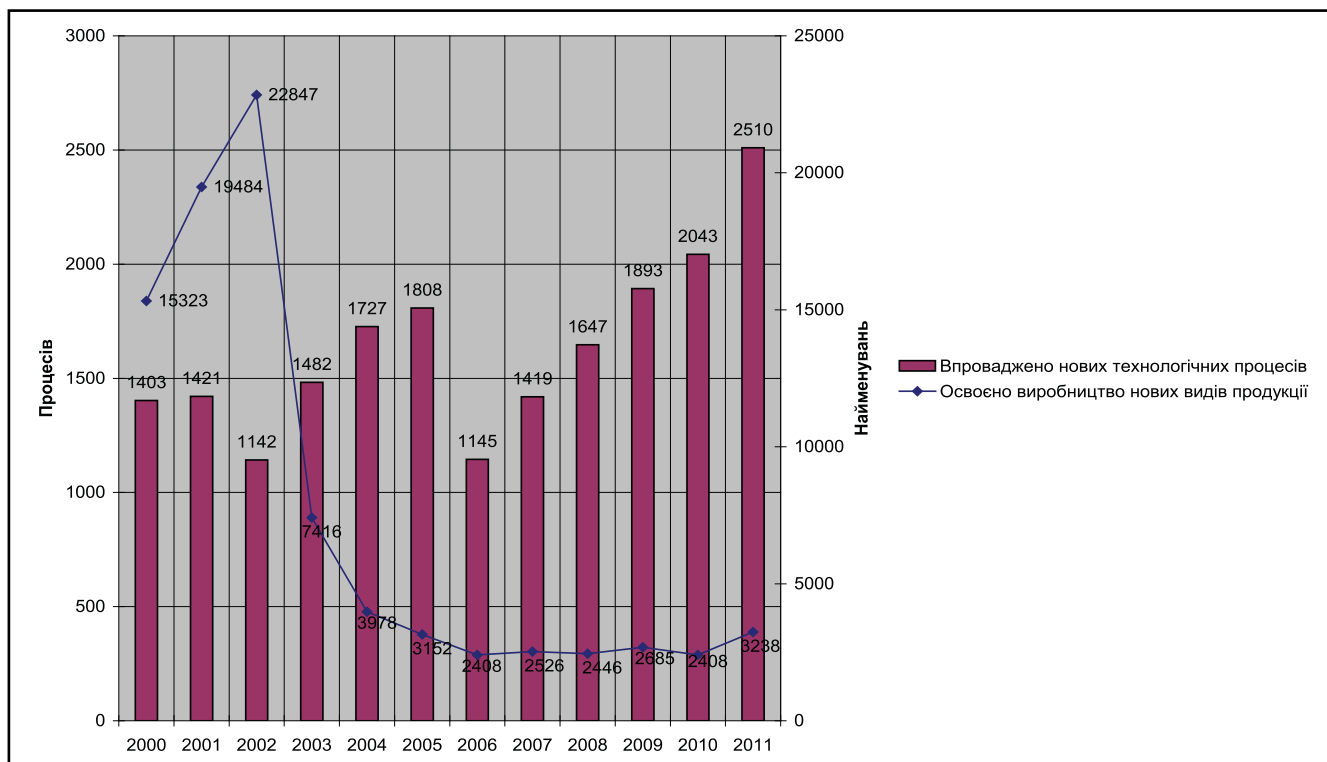

Рисунок 3. Динаміка впровадження інновацій на промислових підприємствах України за 2000–2011 роки

Складено автором за статистичними даними: [7, с. 215].

Таблиця 2. Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості України (у фактичних цінах; млн. грн.)

№з/п	Напрями діяльності	2000	2005	2008	2009	2010	2011
	Усього	1760,1	5751,6	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9
	Питома вага, %	100	100	100	100	100	100
1	За напрямками дослідження і розробки: внутрішні та зовнішні НДР	266,2	612,3	1243,6	846,7	996,4	1079,9
	Питома вага, %	15,1	10,6	10,4	10,7	12,4	7,5
2	Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	1074,5	3149,6	7664,8	4974,7	5051,7	10489,1
	Питома вага, %	61,0	54,8	63,9	62,6	62,8	73,2
3	Придбання інших зовнішніх знань	72,8	243,4	421,8	115,9	141,6	324,7
	Питома вага, %	4,1	4,2	3,5	1,5	1,8	2,3
4	Інші	346,6	1746,3	2664,0	2012,6	1855,8	2440,2
	Питома вага, %	19,7	30,4	22,2	25,3	23,1	17,0

Складено автором за статистичними даними: [7, с. 175, 185; 8, с. 324].

Таблиця 3. Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності в промисловості України за джерелами (у фактичних цінах; млн. грн.)

№з/п	Джерела фінансування	2000	2005	2008	2009	2010	2011
	Усього, у т.ч. за рахунок:	1757,1	5751,6	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9
	Питома вага, %	100,0	100,0	100	100	100	100
1	держбюджету	7,7	28,1	336,9	127,0	87,0	149,2
	питома вага, %	0,4	0,5	2,8	1,6	1,1	1,0
2	місцевих бюджетів	1,8	14,9	15,8	7,4	5,7	12,3
	питома вага, %	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
3	власних коштів	1399,3	5045,4	7264,0	5169,4	4775,2	7585,5
	питома вага, %	79,6	87,7	60,6	65,0	59,4	52,9
4	коштів вітчизняних інвесторів	49,4	79,6	169,5	31,0	31,0	45,4
	питома вага, %	2,8	1,4	1,4	0,4	0,4	0,3
5	коштів іноземних інвесторів	133,1	157,9	115,4	1512,9	2411,4	56,9
	питома вага, %	7,6	2,7	1,0	19,0	30,0	0,4
6	інших джерел	165,8	425,6	4092,6	1102,2	735,2	6484,6
	питома вага, %	9,4	7,4	34,1	13,9	9,0	45,3

Складено автором за статистичними даними: [7, с. 195; 8, с. 324].

Розглянемо більш детально розподіл загального обсягу інвестиційних витрат у промисловому секторі, що в подальшому надасть змогу визначити основні фактори впливу на збільшення інвестиційних ресурсів на підприємствах (табл. 3).

На табл. 3 показано, що питома вага інноваційних витрат за рахунок місцевих бюджетів та вітчизняних інвесторів мала незначні коливання, коли особливими факторами впливу на інноваційно-інвестиційну діяльність промислових підприємств, не враховуючи власних коштів, виступили державний бюджет, кошти іноземних інвесторів та інші джерела фінансування. За період з 2000 по 2008 рік за умов збільшення інноваційних витрат за рахунок власних коштів, промислові підприємства у більшості випадків надавали перевагу іншим джерелам фінансування з метою вкладення інвестицій та менше акцентують увагу на коштах іноземних інвесторів, що також чітко відмічається у 2011 році, коли інші джерела послужили значним чинником у збільшенні загального обсягу фінансування. Проте до 2010 року за умов зниження інноваційних витрат за рахунок власних коштів спостерігається збільшення обсягів фінансування за рахунок коштів іноземних інвесторів та зниження відповідних обсягів за рахунок інших джерел фінансування.

У промислових підприємств збільшується рівень ризику зазнати збитків від втрати платоспроможності, враховуючи те, що більшість фінансових інвестицій, якікладають промислові підприємства в інноваційну діяльність, є довгостроковими. Тому із зменшенням власних коштів промислові підприємства намагаються приваблювати іноземних інве-

сторів, не зосереджуючись на інших джерелах фінансування, тим самим покращуючи свою якість здійснення інвестиційної діяльності. Проте за умов невиващення потенційних іноземних інвесторів українські промислові підприємства змушені повертатися до інших джерел як додаткових засобів збільшення обсягу фінансування інноваційної діяльності.

З даних табл. 3 можна побачити, що на фоні збільшення інноваційних витрат за рахунок інших джерел збільшується обсяг фінансування за рахунок державного бюджету. Це говорить про те, що держава виступає стимулюючим фактором інноваційно-інвестиційної діяльності, незважаючи на незначну частку обсягів фінансування порівняно з іншими джерелами. Так, спостерігаючи за тенденціями змін загального обсягу фінансування у 2005 році, видно, що роль держави у відповідному фінансуванні помітно збільшилася порівняно з 2000 роком, враховуючи збільшення відповідної частки за рахунок державного бюджету від 0,4 до 0,5%, тоді як частка інноваційних витрат за рахунок інших джерел фінансування зменшилася за відповідний період від 9,4 до 7,4%. Якщо у 2008 році частка фінансування за рахунок державного бюджету збільшилася до 2,8% на фоні збільшення відповідної частки за рахунок інших джерел до 34,1%, то після різкого падіння питомої ваги інноваційних витрат за рахунок державного бюджету та інших джерел фінансування починаючи з 2009 року у 2011 році спостерігається значне збільшення частки фінансування за рахунок інших джерел (до 45,3%), що значно посприяло зниженню значимості держави у фінансуванні інноваційної діяльності

Таблиця 4. Функції держави у здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності згідно з чинним законодавством

Закон України «Про інвестиційну діяльність» [4]	
1	Визначення пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності програмними документами, затвердженими в установленому законодавством порядку
2	Державна реєстрація інвестиційних проектів
3	Експертна оцінка економічної ефективності інвестиційних проектів
4	Участь у розробленні та/або реалізації інвестиційних проектів за умов відсутності негативних висновків за результатами експертної оцінки
4.1	Фінансування за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів
4.2	Співфінансування проектів з державного та місцевих бюджетів
4.3	Надання державних і місцевих гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченням суб'єкта господарювання та кредитування за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів
4.4	Повна або часткова компенсації за кредитами суб'єктів господарювання за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів
4.5	Інші
Закон України «Про інноваційну діяльність» [6]	
1	Визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності
2	Формування та реалізація державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм
3	Державна реєстрація інноваційних проектів
4	Експертиза при кваліфікуванні інноваційних проектів
5	Створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності
6	Захист прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності
7	Фінансова підтримка виконання інноваційних проектів
8	Стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів
9	Встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності
10	Підтримка функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури

Складено автором за інформацією з літературних джерел: [4; 6].

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Таблиця 5. Заходи щодо посилення впливу держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні за авторами різних літературних джерел

Татаренко Н.О., Поручник А.М. [1, с. 94–95]	
1	Грошово-кредитна політика на врахуванні «ефекту Фішера» (Кейнс)
1.1	Помірне нарощування інфляції методом грошових шоків ¹
1.2	Планове зниження норми процента через штучне зниження та її фіксацію на державні кредитні засоби
2	Бюджетна політика, пов'язана із збільшенням державних витрат та зменшенням доходів бюджету (Кейнс)
2.1	Використання стимулюючої системи оподаткування щодо інвестуючих підприємств
2.2	Нарощення державних інвестицій в пріоритетні галузі, що стимулюють розвиток інших виробництв за рахунок витрат бюджету
2.3	Створення системи держзамовлень та держзакупівель з метою надання можливості підприємств прогнозувати наслідки своєї діяльності
2.4	Здійснення державного субсидування корпорацій з метою стимулювання інвестицій
2.5	Розвиток державної позичкової системи, яка б уможливила вплив на ставку процента
2.6	Розвиток та підтримка системи суспільних робіт (особливо виробництва озброєння)
Осецький В.Л. [2, с. 173, 176–177, 180]	
1	Посилення участі держави в організації інвестиційного процесу з метою розвитку фінансового, матеріального та виробничого потенціалу країни
2	Збільшення ролі держави як ініціатора та гаранта у процесі накопичення суспільного багатства, підтримуючи певні темпи економічного зростання
3	Посилення участі держави у фінансуванні та кредитуванні інвестицій
4	Безпосереднє державне інвестування в певні галузі, що дозволить створити сприятливий клімат для активізації вкладень приватних інвесторів
Гриньова В.М. [та ін.] [3]	
1	Поліпшення інноваційної діяльності та розвитку інноваційного бізнесу в Україні
1.1	Розробка національної програми інноваційної стратегії України на підставі економічної та соціальної стратегії держави
1.2	Формування державного замовлення на проведення НДДКР з розміщенням на конкурсній основі
1.3	Формування механізму взаємозв'язків щодо виконання академічної та прикладної науки (ВНЗ, академічні та науково-дослідні інститути і заклади)
1.4	Створення максимально привабливих умов для вкладення капіталу у вітчизняний інноваційний бізнес
1.5	Створення координаційних органів на державному та регіональному рівнях (обласні та районні центри)
1.6	Створення нових виробничих одиниць корпоративного типу
1.7	Проведення приватизації у вітчизняній інноваційній сфері з детальним прогнозуванням можливих наслідків з метою збереження цілісності наукових програм та колективів дослідників
1.8	Здійснення субсидування інноваційної діяльності приватних підприємств на державному рівні
1.9	Розробка діючого механізму фінансування фундаментальних наукових досліджень за рахунок бюджету
1.10	Впровадження податкових пільг підприємствам за рахунок прибутку та оподатковуваного прибутку для фінансування інноваційної діяльності
1.11	Створення бюджетних та позабюджетних державних і регіональних фондів фінансування інноваційного бізнесу
1.12	Формування системи кредитних гарантій з боку місцевої влади та комерційних банків
2	Поліпшення використання коштів інноваційного фонду
2.1	Залишок відрахувань у фонд, обов'язкових для усіх видів підприємств та форм власності
2.2	Введення відрахування у позабюджетні фонди на добровільних засадах
2.3	Надання дозволу підприємствам усіх форм власності та організаційних форм господарювання формувати інноваційний фонд підприємства за рахунок собівартості та частини чистого прибутку
2.4	Надання безпроцентної інноваційної позики усім підприємствам, які протягом останніх 2–3 років створили інноваційний фонд підприємства
2.5	Надання інноваційних позик новоствореним підприємствам за умов наявності бізнес-плану проекту та визначеної доцільності
В.М. Геєць [та ін.] [9, с.192]	
1	Залучення до інвестиційного процесу заощаджень населення
2	Активізація політики, спрямованої на збільшення державних капіталовкладень з метою доповнення приватних інвестицій в період відновлення росту
3	Зменшення обов'язкового резервування і регулювання граничної норми банківського процента
4	Інші
Крупка М.І. [10, с. 11–12]	
1	Поширення венчурних механізмів освоєння нововведень
2	Створення сприятливих умов для приватних інвестицій у сферу НДДКР та освоєння нових технологій
3	Вирівнювання і збільшення інноваційного потенціалу регіонів шляхом активізації використання наявних у них науково-технічних ресурсів
4	Застосування зарубіжного досвіду розвитку і фінансування інноваційної сфери через стратегію нарощування, запозичення та перенесення, а також можливостей технологічного трансферу у національних і міжнародних масштабах

¹ Створення ілюзії збільшення доходу на інвестовані кошти, що сприяє зростанню поточного споживання [1, с. 94].

5	Удосконалення структури єдиного керівництва у системі управління різними інноваційними фондами для оперативної координації та гнучкого регулювання
6	Забезпечення підтримки інноваційного розвитку
6.1	Поширення кооперативних засад для виконання НДДКР
6.2	Створення державних спецфондів для фінансування міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень
6.3	Надання дотацій малим інвестиційним фірмам на дослідницькі проекти
6.4	Створення цільових програм інноваційного характеру
6.5	Інші
Мартиненко В.Ф. [11, с. 267]	
1	Легітимізація процедури оцінки стану економіки та побудова механізмів розв'язання проблем інвестування шляхом залучення до цього процесу суб'єктів господарювання
2	Розробка плану мобілізації інноваційно-інвестиційних ресурсів з метою ліквідації бідності
3	Врегулювання господарських відносин в межах мобілізаційного плану законодавством, до розробки якого держава має залучити суб'єктів господарювання
4	Організаційне забезпечення мобілізації на базі створення стратегічних інвестиційних альянсів ² у всіх галузях виробництва, організації державних підприємств для впровадження високих технологій у виробництво, залучення підприємств недержавної форми власності
5	Передача відповідальності та повноважень інвестиційним альянсам на вирішення поточних проблем, зосередившись на стратегічних напрямках діяльності
Поважний О.С., Пшенична В.П. [12, с. 57]	
1	Пільгове рефінансування комерційних банків у разі надання ними пільгових кредитів на інновації
2	Розвиток венчурного бізнесу та кредитування інновацій на основі іпотечних, лізингових і факторингових операцій
3	Сприяння створенню промислово-фінансових груп і спрямуванню їх ресурсів у масштабні інвестиційні проекти
4	Збільшення обсягів капітальних вкладень суб'єктів господарювання за рахунок прибутку й нової амортизаційної політики
5	Впровадження кредитних засад бюджетного фінансування інвестицій
6	Збільшення інвестиційних ресурсів, що формуються на фондовому ринку та за рахунок заощаджень населення
7	Запровадження економічного механізму страхування інвестиційних ризиків
8	Припинення практики постійного внесення змін до законодавства, що визначає режим інвестиційної діяльності в Україні та забезпечення його стабільності
9	Збільшення інвестиційних коштів за рахунок іноземних інвесторів
Білюк А.В. [13, с. 105–106]	
1	Скорочення податкового тягаря інноваційних організацій з метою забезпечення інноваційного зростання економіки та податкових доходів бюджету в майбутньому
2	Здійснення оподаткування в межах новостворюваної вартості і не поширення його на капітал, який інвестується в інноваційну діяльність
2.1	Не обкладення податковими витратами на відтворення людського капіталу
2.2	Забезпечення пільгового режиму оподаткування в галузях, що створюють високу додану вартість та доходів на капітал, вкладений у ці галузі, незалежно від форм (кредитування, надання позик, лізинг, венчурні інвестиції)
3	Чіткість і визначеність формулювань правових норм податкового законодавства, що регулює інноваційну діяльність
4	Вибір комбінації елементів податкового механізму, які в сукупності забезпечили б достатність і еластичність системи оподаткування інноваційних організацій
5	Експорт праці у формі товарів і послуг з великою часткою доданої вартості та у формі прав на об'єкти інтелектуальної власності
6	Надання гарантій щодо необмежень національних інтересів України при податковій недискримінації відносно іноземних громадян і підприємств
7	Забезпечення грошового фонду, достатнього для простого відтворення основних виробничих фондів і нематеріальних активів
8	Чіткість і однозначність у встановленні критеріїв, на підставі яких уповноважений орган влади ухвалює рішення щодо видачі податкового кредиту та його умов
Дмитренко М.А. [14]	
1	Створення сприятливого інноваційного клімату
1.1	Фінансування через систему державних науково-технічних програм різного рівня та через спеціальні фонди
1.2	Пряме фінансування ініціатив та об'єктів
1.3	Використання непрямих інструментів регулювання
Стеченко Д.М. [15, с. 108]	
1	Створення мотивації для власників щодо отримання підприємством додаткових прибутків, інвестицій, ринків збуту тощо внаслідок реалізації певної схеми розвитку та забезпечення конкретних видів його діяльності
2	Забезпечення працівників підприємства стабільними замовленнями, визначенням часової перспективи функціонування підприємства та робочих місць у результаті виконання певної програми дій
Шуліченко Н.В. [16, с. 103]	
1	Вплив на інвестиційні рішення
2	Надання можливості здійснення довгострокового інвестиційного планування
3	Забезпечення розуміння програми компаніями
4	Заохочення претендувати на ресурси навіть малих компаній
5	Концентрація коштів там, де вони матимуть найбільший ефект

Складено автором за інформацією з літературних джерел: [1–3; 9–16].

² Організаційна форма структуризації складових господарського розвитку, які формують умови інвестування [11, с. 267].

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

(до 1,0%) порівняно з попереднім періодом, незважаючи на збільшення відповідного обсягу.

В.Л. Осецький у цьому зв'язку підкреслює, що масштаби скорочення інвестицій за рахунок державного і місцевих бюджетів зумовили перенесення центра ваги в державній інвестиційній політиці на приватні структури, а саме підприємства, банки та населення, що призвело до зменшення їх інвестиційного потенціалу та збільшення перерозподілу інвестиційних коштів у сферу споживання. Тому, незважаючи на те, що державні інвестиції, як зазначає автор, мають дуже обмежені можливості та низьку ефективність, необхідність впливу держави на інвестиційний процес, і насамперед на джерела фінансування інвестицій, які, своєю чергою формують основу функціонування інвестиційної сфери в ринковій економіці, набуває актуальності [2, с. 168, 173, 175].

Виходячи з функцій держави у здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності (табл. 4) можна сказати, що держава відіграє важливу роль у даному процесі. Однак результати попереднього аналізу свідчать, що вплив на інноваційно-інвестиційні процеси в Україні з боку держави є досить незначним і, як показує відповідна ситуація, потребує суттєвого посилення, заходи щодо якого пропонують автори різних літературних джерел (табл. 5).

Так, до основних причин проблем та негативних тенденцій у сфері інноваційної діяльності в Україні, на наш погляд, відносяться:

- неадекватне економічне стимулювання інноваційної діяльності та відсутність державної підтримки інноваційних структур;
- недостатня нормативно-правова урегульованість питань інноваційної інфраструктури³ та трансферу технологій;
- надмірна складність процедури державної реєстрації, ліцензування, сертифікації, системи контролю і дозвільної практики;
- неефективність в реалізації державної інноваційної політики.

Найкращим варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою, безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищує соціально-економічне благополуччя громадян, освітою в особі вищих навчальних закладів, які є джерелами інноваційних ідей, та бізнесом, здатним здійснити фінансування інноваційних розробок. Усе це надає можливості створення мережі технопарків, основним завданням яких, як зазначає О.П. Колесник, є стимулювання зростання інновацій у сфері високих технологій через залучення фінансових коштів у сферу інноваційного підприємництва за рахунок тісної взаємодії капіталу (відособленого майна) та науково-технічного центру (вищого навчального закладу), чия науково-дослідна, дослідно-конструкторська й технологічна діяльність дає капіталу можливість фінансувати [17, с. 13].

Органи державної влади здійснюють відносно технопарків особливу економічну політику, що охоплює надання податкових і кредитних пільг, цільове фінансування окремих інно-

ваційних розробок, державне замовлення на інноваційну продукцію тощо. Світова практика показує, що більшу частину фінансування наукові і технологічні парки Європи отримують від держави (Великобританія – 62%; Німеччина – 78%; Нідерланди – близько 70%; Бельгія – близько 100%), що говорить про створення технопарків, як основного чинника підвищення впливу з боку держави на розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні [17, с. 14].

Висновки

Аналіз динаміки інноваційно-інвестиційної діяльності за 2000–2011 роки свідчить про уповільнений розвиток інноваційно-інвестиційних процесів в Україні, що проявляється у поступовому зниженні конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств. Дана ситуація пов'язана зі зменшенням частки витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Оскільки за умов відсутності або нестачі потенційних іноземних інвесторів українські промислові підприємства нерідко вдаються до фінансування інноваційної діяльності за рахунок інших джерел, до яких відносяться переважно кредити, це збільшує ризик зниження платоспроможності та отримання значних збитків. Інноваційно-інвестиційні процеси в Україні потребують суттєвого впливу з боку держави, яка є стимулюючим фактором щодо залучення високих технологій у виробництво інноваційної продукції та знижує ризик від здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності.

Основним чинником посилення впливу держави на інноваційно-інвестиційні процеси в Україні є створення технопарків як системи співробітництва науково-технічного центру, фінансової організації та підприємства, яка сприяє залученню фінансових коштів у сферу інноваційного підприємництва за рахунок фінансування науково-дослідної, дослідно-конструкторської та технологічної діяльності науково-технічного центру.

Список використаних джерел

1. Татаренко Н.О. Теорії інвестицій: Навч. посіб. / Н.О. Татаренко, А.М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.
2. Осецький В.Л. Інвестиції та інновації: проблеми теорії і практики: Монографія / В.Л. Осецький. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 412 с.
3. Гриньова В.М. Інвестування: Підручник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання, 2008. – 452 с. – http://pidruchniki.ws/15840720/investuvannya/investuvannya_-_grinova_vm
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.91 №1560–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №47. – С. 646 (зі змінами та доповненнями). – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

³ Сукупність взаємозв'язаних функціональних підсистем національної інноваційної системи економічного, нормативно-правового, організаційно-структурного характеру, які безпосередньо забезпечують умови реалізації, підтримки і стимулювання інноваційного процесу господарюючим суб'єктам з урахуванням принципів економічної ефективності та інтересів споживачів у новациях [17, с. 12].

5. Гладка У.Б. Теоретичні основи інвестиційно-інноваційних процесів / У.Б. Гладка // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. – Л.: НЛТУ України, 2011. – Вип. 21.9. – С. 187–194.

6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 02.10.2011 №40–15 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №36. – С. 266 (зі змінами та доповненнями). – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

7. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році: Стат. зб. // Державна служба статистики України. – К., 2012. – 306 с.

8. Статистичний щорічник України за 2011 рік / За ред. О.Г. Осауленка // Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 560 с.

9. Трансформація моделі економіки України: ідеологія, протиріччя, перспективи / В.М. Геєць, В.І. Голіков, Б.Є. Кваснюк, М.І. Зверяков та ін. / За ред. В.М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 499 с.

10. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України: Автореф. дис. ... док. екон. наук: спец. 08.04.01 / М.І. Крупка. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. – 33 с.

11. Мартиненко В.Ф. Державне управління інвестиційним процесом в Україні: Монографія / В.Ф. Мартиненко. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – 296 с.

12. Поважний О.С. Розвиток механізму реалізації державної інвестиційної політики України / О.С. Поважний, В.П. Пшенична // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2009. – №3. – С. 54–58.

13. Білюк А.В. Формування податкового механізму стимулювання інноваційної активності як елементу державної політики економічного зростання / А.В. Білюк // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – №2. – С. 103–107.

14. Дмитренко М.А. Роль держави у підтримці та стимулюванні інноваційної діяльності / М.А. Дмитренко // Українська академія банківської справи. – <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/685/1/VUABS-14-11.pdf>

15. Стеченко Д.М. Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки / Д.М. Стеченко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, Т. 1. – С. 106–110.

16. Шуліченко Н.В. Роль пільгового оподаткування у стимулюванні інноваційних процесів в Україні / Н.В. Шуліченко // Львівська політехніка: Вісник Національного університету. Серія: Проблеми економіки та управління. – 2010. – №684. – С. 100–104.

17. Колесник О.П. Инфраструктурная составляющая инновационного развития / О.П. Колесник // Бизнес-Информ. – 2010. – №1. – С. 9–15.

В.І. МАКСИМОВИЧ,

к.е.н., доцент кафедри банківських інвестицій, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Механізм бюджетного інвестування

Розкрито сутність бюджетних інвестицій, що дало змогу сформулювати механізм бюджетного інвестування, визначити основні принципи, методи та інструменти бюджетного інвестування.

Ключові слова: бюджет, бюджетні інвестиції, механізм бюджетного інвестування, кошторисне фінансування, бюджетне кредитування, державні субвенції, капітальні трансферти, державні кредити, кошторис, державні цільові програми, трастові фундації.

Раскрыта суть бюджетных инвестиций, что позволило сформировать механизм бюджетного инвестирования, определить основные принципы, методы и инструменты бюджетного инвестирования.

Ключевые слова: бюджет, бюджетные инвестиции, механизм бюджетного инвестирования, сметное финансирование, бюджетное кредитование, государственные субвенции, капитальные трансферты, государственные кредиты, смета, государственные целевые программы, трастовые фонды.

The essence of budget investments, which helped form the mechanism of budget investment, determine basic principles, methods and tools of budget investment.

Keywords: budget, investment budget mechanism investment budgeted funding, budgetary loans, government

subsidies, capital transfers, government loans, budget, earmarked programs, trust foundation.

Постановка проблеми. Глибокі соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, обумовлюють необхідність зміни ролі держави в економічній системі, адже визначення орієнтирів розвитку суспільства, забезпечення стійких темпів економічного зростання можливі лише за умови активного залучення не тільки приватних, а й державних ресурсів у фінансування економічних процесів. Держава повинна збільшити свою роль в інвестиційному процесі, спрямувати бюджетні кошти на вирішення нагальних проблем, активізувавши інвестиційний потенціал державного і місцевого бюджетів. Значимість всебічного дослідження інвестиційного потенціалу державного і місцевих бюджетів визначається ще й тим, що бюджетні інвестиції є важливим засобом структурної трансформації виробничого і соціального потенціалу України.

Застосування науково обґрунтованого підходу до формування механізму бюджетного інвестування здатне перетворити його у дієвий інструмент не тільки стимулювання економічного розвитку регіонів, а й поліпшення суспільного добробуту.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Практичні та теоретичні аспекти бюджетних інвестицій висвітлювали у своїх працях як зарубіжні, так і вітчизняні науковці: